

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ: ФИЛОЛОШКИ



ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ПРИМЉЕНО: 15. 12. 2016
ОРГ. ЈЕД. 09 БР. 3.205/16

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени подобности теме и кандидата за израду докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Одлуком Наставно-научног вијећа Филолошког факултета у Бањој Луци број 09/3.2078-13а/16, која је донесена на 82. сједници одржаној 13. 9. 2016. године, именована је Комисија за оцјену подобности теме и кандидата за израду докторске тезе под насловом „Палеографске и језичке особине Силоановог четворојеванђеља (14. вијек)“. Комисију чине:

1. др Вања Станишић, ванредни професор, Палеославистика (Филолошки факултет, Београд), ментор,
2. др Биљана Панић Бабић, ванредни професор, Специфични језици – српски језик (Филолошки факултет, Бања Лука), коментор,
3. др Дијана Црњак, редовни професор, Специфични језици – српски језик (Филолошки факултет, Бања Лука), члан,
4. др Зорица Никитовић, Специфични језици – српски језик (Филолошки факултет, Бања Лука), члан.

Састав Комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звање, назив уже научне области за коју је изабран у звање, назив универзитета и факултета у којем је члан комисије стално запослен.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ, НАУЧНА И СТРУЧНА ДЈЕЛАТНОСТ КАНДИДАТА

Биографија

Вера Чолаковић дипломирала је на Филолошком факултету у Бањој Луци

2009. године на Одсјеку за српски језик и књижевност, а магистрирала је такође на Филолошком факултету у јулу 2016. У звање асистента изабрана је 2013. године и држи вјешбе на предметима из историје српског језика и из Старословенског језика

1. Члан-сарадник је на пројекту *Српски језик у средњовјековним споменицима Босне и Хума* (2014–). Похађала је курс палеографије.

Библиографија

Вера Чолаковић (2015), „Ћирилица с јотом и јота у ћирилици“, *Прилози настави српског језика и књижевности*, III/1–2, Бања Лука: Друштво наставника српског језика и књижевности, стр. 53–61.

У овом научном раду сагледава се проблематика увођења јоте у графемски систем српске ћирилице. Тумачи се условљеност промјена у систему писма језичким промјенама, односно промјенама фонетских процеса. Указује се на ванлингвистичке, односно културно-историјске разлоге увођења јоте кроз осврт на Поповићеву књигу *Јота* и Младеновићеву критику исте.

Вера Чолаковић (2016), „Слојевитост лексике у *Мемоарима* Живка Црногорчевића из Тузле“, Зборник радова са Научног скупа „Наука и евроинтеграције“, књига 10, том 2, Пале: Филозофски факултет, стр. 87–98.

У овом оригиналном научном раду освијетљена је хетерогеност лексике у *Мемоарима* Живка Црногорчевића из Тузле (1843–1914). Слојевитост лексике проучавана је с обзиром на унутрашње (језичке) чиниоце, али и на контекст (друштвено-културне и друге факторе).

Прикази

Вера Чолаковић (2015), „Цјеловита слика Соларићевог језика“, *Филолог*, Бања Лука: Филолошки факултет, VII, стр. 340–343. (Приказ књиге: Бабић, Биљана (2012), *Ортографске и језичке карактеристике у штампаним дјелима Павла Соларића*, Бања Лука: Филолошки факултет).

Вера Чолаковић (2013), „О сусретима у језику“, *Прилози настави српског језика и књижевности*, Бања Лука: Друштво наставника српског језика и књижевности Републике Српске, I/1, стр. 143–147, 2013. (Приказ књиге: Јањић Марина и Илијана

Чутура (2012), *Простор, време, друштво – сусрети у језику*, Јагодина: Педагошки факултет у јагодини).

Вера Чолаковић (2014), „Стазама ријечи српскословенских споменика“, *Филолог*, Бања Лука: Филолошки факултет, V/10, стр. 267–269. (Приказ књиге: Драгин, Наташа (2013), *Споменици српскословенске писмености. Језик и текстологија*, Нови Сад: ИК Тиски цвет).

Вера Чолаковић (2015), „О језику Јована Суботића“, *Прилози настави српског језика и књижевности*, III/1-2, Бања Лука: Друштво наставника српског језика и књижевности, (Приказ књиге: Милановић, Александар (2014), *Језик Јована Суботића*, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду и „Чигоја штампа“).

Вера Чолаковић (2015), „Сложенице сакралног карактера оригиналних српскословенских дјела као спој духовности и језика“, *Филолог*, Бања Лука: Филолошки факултет, VI/11, стр. 313–315. (Приказ књиге: Никитовић, Зорица (2014), *Сложенице у оригиналним српскословенским дјелима сакралног карактера*, Бања Лука: Филолошки факултет).

Вера Чолаковић (2016), „Допринос познавању рукописног наслеђа Босне и Херцеговине“, *Прилози настави српског језика и књижевности*, V, Бања Лука: Друштво наставника српског језика и књижевности Републике Српске, стр. 213–215. (Приказ књиге: Самарцић, Биљана (2015), *Стазама српског рукописног наслеђа Босне и Херцеговине*, Пале: Српско просвјетно и културно друштво „Просвјета“).

- а) Навести неопходне биографске податке: школовање, успјех у току школовања, кретање у служби, резултати научно-истраживачког или стручног рада, јавна признања, друштвене активности и познавање страних језика;
- б) У прилогу биографије доставити списак објављених научних радова.

2. ЗНАЧАЈ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

а) Значај истраживања

Проучавање нашег средњовјековног писаног наслеђа и састављање што потпунијег корпуса споменика, прворазредни је задатак наше историје књижевног језика. Само рукописно наслеђе још увијек није у задовољавајућој мјери описано и проучено и лежи расуто по разним националним, црквеним и приватним збиркама. Један од таквих писаних споменика нашег средњовјековног наслеђа, које чека свеобухватнија палеографска и језичка истраживања, јесте *Силоаново*

четворојеванђеље из 14. вијека, па је значајна за истраживање тема под насловом „Палеографске и језичке особине Силоановог четворојеванђеља (14. вијек)“.

б) Преглед истраживања

Предмет истраживања је рукописно *Силоаново четворојеванђеље* које потиче из 14. века. До данас су сачувана сва четири јеванђеља, мада су евидентни појединачни недостаци и оштећена листова, најчешће рубова, из времена прије извршене рестаурације споменика. Одабиру теме за ову докторску дисертацију претходило је лоцирање споменика, а утврђено је да се данас налази на двије локације и то око једне трећине рукописа налази се у Музеју Старе православне цркве у Сарајеву, а друге двије трећине чувају се у манастиру Добрун. До 1991. године рукопис се налазио нераздвојен у Старој православној цркви у Сарајеву, заведен под бројем 218 нове инвентуре, односно под бројем 2 старе.

Именовање споменика потиче од проучаваоца наших старина П. Момировића, а темељи се на најстаријем запису с маргина рукописа, у коме се помиње митрополит Силоан у чијем власништву се четворојеванђеље налазило. Прихватили смо адекватни и устаљени назив у литератури и инвентури гдје је заведен.

Литература посвећена *Силоановом четворојеванђељу* није обимна, а своди се на радове који дају основне податке о споменику: кратак опис садржаја текста и изгледа књиге, карактеристике илуминација, опис окова књиге, податке о записима, напомене о језику, писму и правопису.

П. Момировић објавио је 1981. године рад *Силоаново рукописно четворојеванђеље* (Момировић, Петар, *Силоаново рукописно четворојеванђеље*, Краљево, 1981, Завод за заштиту споменика културе, брошура) у коме је, поред основног описа споменика, дао драгоцјену реконструкцију путање којом се књига кретала у свом вишевијековном постојању и трајању, а реконструисао је на основу записа. Публиковао је, том приликом, фотографије сва четири записа из рукописа, које је прије њега рашчитао и објавио Љ. Стојановић. У Стојановићевим записима евидентирани су под бројевима: 2041, 2440, 4400, 4442 (Стојановић, Љубомир, *Стари српски записи и натписи*, књига I, Београд, 1902: 471–472; Стојановић,

Љубомир, *Стари српски записи и натписи*, књига II, Београд, 1903: 64, 438–439, 444). Поред Стојановићевог и Момировићевог доприноса, издвајају се још радови В. Мошина и С. М. Траљића (Мошин, В. и Траљић, С. М., „Ћирилски споменици у Босни и Херцеговини“, *Наше старине* VI, Сарајево, 1959), као и Л. Мирковића (Мирковић, Л. „Старине Старе цркве у Сарајеву“, Споменик СКА XXXIII/65, Београд, 1936). Споменик се наводи у попису средњовјековног фонда из Старе православне цркве у Сарајеву, који је начинила Емина Хот Шљука (Хот Шљука, Емина, „Средњовјековни књижевни фонд библиотеке Старе православне цркве у Сарајеву“, Зборник радова са научног скупа *Сто двадесет пет година високог образовања у Босни и Херцеговини*, Пале, 2008, 367–388).

Сви ови чланци су драгоцени, али заправо су само основа за даља истраживања јер су дате тек напомене у вези с писмом и језиком рукописа, а кандидаткињи су послужили као полазиште приликом дефинисања теме и постављања проблематике. Такође, приликом постављања проблема истраживања користила је релевантну литературу која је у вези с палеографским, ортографским и језичким особинама других споменика српског средњовјековног наслеђа.

в) Радна хипотеза са циљем истраживања

Кандидат полази од смјернице коју је дао П. Момировић у поменутом раду, да је неопходно споровести „обимнија упоредна палеографска испитивања“ указујући на везе с писмом којим су писани други српскословенски споменици (Момировић 1981: 100). Примарни задатак јесте да се установе опште палеографске и ортографске карактеристике споменика који се проучава, као и да се компаративним и дијахроним приступом он постави у шири контекст.

Примарна хипотеза јесте да се кроз опис појединачног споменика, као и његовим сагледавањем у ширем контексту, доприноси употпуњавању сазнања о токовима развоја и промјена ћириличног писма. Досадашња научна истраживања указују да се српски средњовјековни споменици истог периода на плану правописа међусобно разликују, везујући се за различите правописне традиције. Радна хипотеза јесте да је *Силоаново јеванђеље* писано уставним типом писма, али уз присуство полууставних графема, а детаљнија истраживања, која треба да услиједи при изради тезе, требало би да резултирају прецизним одређењем типа писма, правописне школе

и могућности мијешања елемената различитих правописних школа.

Основни истраживачки задаци на нивоу палеографије и ортографије, да би се испитале постављене хипотезе, неопходно је да обухвате сљедеће:

1. палеографски опис морфологије словних знакова, утврђивање присуства морфолошких архаизама и појаве морфолошких дублета;
2. ортографска питања као што су: обиљежавање гласовних вриједности /ja | 'a/, /je | 'e/, групе /ju/, питање употребе графеме *јери*, писање графеме *јер* и питање досљедности једнојеровног система, писање вокалног /p/ и /л/ и друге појаве;
3. проучавање система скраћеница и натписаних слова;
4. проблематика правописа краја реда.

Дефинисањем теме одређен је опсег истраживања, а поред палеографије и ортографије шири се на језик према језичким нивоима: фонетика, морфологија, синтакса, из лексике. Специфичност средњовјековне епохе јесте у томе што језички израз условљава садржина. Текстови високог стила условљавали су дистанцираност од обичног говора, а могућност присуства елемената говорног језика једна је од хипотеза. Ако се детаљнијим филолошким проучавањем, које треба да услиједи, покаже присуство иновативних језичких особина, може се допринијети сагледавању промјена у језику у односу на полазну општесловенску базу.

Силоаново четворојеванђеље као рукопис из групе српскословенских споменика захтијева одређени приступ проблематизацији језика, који подразумијева кад год је то могуће, проучавање с три становишта:

1. позиција у односу на старословенско стање,
2. позиција у односу на српскословенско стање,
3. позиција у односу према народном језику.

Циљ истраживања јесте цјеловит и систематичан палеографски и језички опис датог споменика у контексту општесловенског наслеђа, српскословенске епохе, историје српског језика и развоја српског ћириличног писма.

г) Материјал и метод рада

Материјал за истраживање представља сам српскословенски споменик —

Силоаново четворојеванђеље (14. век). *Силоаново четворојеванђеље* садржи укупно 311 лист и још један лист са записима. Листови су исписивани двострано, а текст раније није приређиван нити рашчитаван (изузев четири записа с маргина). Поједини сегменти текста не могу се прочитати због физичких оштећења одређених листова (од рубова ка унутрашњости) услед влаге и других фактора.

Основни метод који ће се примијенити јесте компаративно-историјски карактеристичан за дијахроно проучавање језика, а од општих дескриптивни. Предмет рада примарно није реконструкција језика датог периода него дескрипција споменика због чега је примјена дескриптивне методе очекивани избор. Упоредивање с другим споменицима неопходно је због синтезе и доношења релевантних закључака, због чега ће се примијенити компаративна метода. У одређеним фазама истраживања, односно при проучавању одређених језичких нивоа, као што је синтаксички ниво, укључиће се когнитивно-типолошки приступ.

д) Научни допринос истраживања

Истраживање замишљено на представљени начин требало би да доведе до прве монографије о *Силоановом четворојеванђељу*. Систематично, цјеловито истражен писани ћирилички споменик несумњив би био допринос палеографским испитивањима, историји ћириличног писма и историји српског језика.

- д) Значај истраживања;
- е) Преглед истраживања;
- ж) Радна хипотеза са циљем истраживања;
- з) Материјал и метод рада;
- и) Научни допринос истраживања.

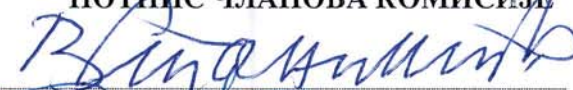



3. ОЦЈЕНА И ПРИЈЕДЛОГ

Комисија је мишљења да кандидат по својим досадашњим научним резултатима као и стручним образложењем одабране теме у потпуности заслужује повјерење ове комисије, те да може приступити изради докторске дисертације.

Због свега наведеног, констатујемо да су тема и кандидат подобни, те предлагемо Наставно-научном вијећу Филолошког факултета Универзитета у Бањој Луци да одобри мр Вери Чолаковић израду докторске дисертације под називом „Палеографске и језичке особине Силоановог четворојеванђеља (14. вијек)“.

- а) Кратка оцјена о научним и стручним квалификацијама кандидата тј. о његовим способностима да приступи изради дисертације;
- б) Научна или практична оправданост предложених истраживања и резултати који се могу очекивати;
- в) Мишљење о предложеној методи истраживања;
- г) Уколико комисија сматра да кандидат не посједује одговарајуће научне и стручне квалификације, да неке претпоставке кандидата у вези пријављене дисертације нису тачне или је предложен метод рада неадекватан, исти треба детаљно образложити.
- д) Приједлог са образложеном оцјеном о подобности теме и кандидата (Обавезно написати оцјену да ли су тема и кандидат подобни или не).

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. 
2. 
3. 
4. 
5. _____
6. _____

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извјештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извјештај образложење, односно разлоге због којих не жели да потпише извјештај.